

वसतिगृह योजनेपासून वंचित असलेल्या
धनगर समाजाच्या विद्यार्थ्यांना आदिवासी
विकास विभागाच्या स्वयंम योजनेच्या
धर्तीवर स्वतंत्र योजना सुरु करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

इतर मागासवर्ग, सामाजिक व शैक्षणिक मागास प्रवर्ग विमुक्त जाती भटक्या जमाती,

विशेष मागास प्रवर्ग कल्याण विभाग

शासन निर्णय क्र. धवगृ- २०१९/प्र.क्र.१२६/मावक,

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२

दिनांक:- ०६ सप्टेंबर, २०१९

वाचा :- १) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग क्र. आवगृ-२०१६/प्र.क्र.८७/का-१२,

दिनांक २७ नोव्हेंबर, २०१८

२) शासन निर्णय विजाभज, इमाव व विमाप्र कल्याण विभाग क्र.

सीबीसी-२०१९/प्र.क्र.१२१/मावक, दिनांक ०७ ऑगस्ट, २०१९.

प्रस्तावना:-

मा. मंत्रिमंडळ उपसमितीच्या दिनांक ०२ मार्च, २०१९ रोजी झालेल्या बैठकीतील निर्णयाच्या अनुषंगाने आदिवासी विकास विभागामार्फत अनुसूचित जमातीसाठी सुरु असलेल्या योजनांच्या धर्तीवर धनगर समाज बांधवांच्या विकासासाठी विशेष कार्यक्रम राबविणेबाबत विभागाने सादर केलेल्या प्रस्तावास अनुलक्षून दिनांक ३० जुलै, २०१९ रोजी संपन्न झालेल्या मा. मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत आदिवासींच्या धर्तीवर १३ योजना धनगर समाजासाठी लागू करण्याचा निर्णय घेण्यात आला त्यानुसार दिनांक ०७/०८/२०१९ रोजी शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला आहे.

आदिवासी विकास विभागामार्फत अनुसूचित जमातीसाठी सुरु असलेल्या योजनांच्या धर्तीवर धनगर समाज बांधवांच्या विकासासाठी विशेष कार्यक्रम राबविणेबाबत वाचा येथील दिनांक २७ नोव्हेंबर, २०१८ च्या आदिवासी विकास विभागाने कार्यान्वयित केलेली पंडित दीनदयाल उपाध्याय स्वयंम् योजनेप्रमाणेच, धनगर समाजातील विद्यार्थी जे वसतिगृहातील प्रवेशापासून वंचित आहेत त्या विद्यार्थ्यांना सादर योजना सुरु करण्याबाबतची बाब विचाराधीन आहे.

आदिवासी विकास विभागाच्या पंडित दीनदयाल उपाध्याय स्वयंम् योजनेमध्ये विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणाकरिता भोजन, निवास व शैक्षणिक साहित्यासाठी त्यांच्या आधारसंलग्न बँक खात्यामध्ये थेट रक्कम वितरण करण्याबाबत तरतूद केलेली आहे. सादर योजनेतर्गत महानगरपालिका, विभागीय शहरे आणि जिल्हास्तरावरील शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेश घेतलेल्या अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना निवास भत्ता तसेच शैक्षणिक साहित्य उपलब्ध करून घेण्याकरिता निर्धारित केलेले अर्थसहाय्य देण्यात येते. भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या विद्यार्थ्यांना निवासी व शैक्षणिक सुविधांपासून वंचित राहू नये, यासाठी आदिवासी विकास विभागाप्रमाणे धनगर समाजातील विद्यार्थ्यांना दीनदयाल उपाध्याय स्वयंम् योजना लागू करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय -:

महानगरपालिका, विभागीय शहरे आणि जिल्हास्तरीय शैक्षणिक संस्थामध्ये शिक्षण घेत असलेल्या धनगर समाजाच्या विद्यार्थ्यांना सन २०१९-२० या शैक्षणिक वर्षापासून इयत्ता १२ वी नंतरच्या मान्यताप्राप्त तंत्र शिक्षण तसेच व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रमाच्या महाविद्यालयामध्ये केंद्रीभूत प्रवेश प्रक्रियेद्वारे प्रवेश घेतलेल्या परंतु शासकीय वसतिगृहामध्ये प्रवेश न मिळालेल्या धनगर समाजातील विद्यार्थ्यांना “पंडित दीनदयाल उपाध्याय स्वयम् योजना” या योजनेतर्गत भोजन, निवास व इतर शैक्षणिक साहित्य उपलब्ध करून घेण्यासाठी विद्यार्थ्यांच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये थेट रक्कम वितरण करण्यास या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

२ सदर योजना महानगरपालिका, विभागीय शहरे आणि जिल्हास्तरावरील सर्व शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेश घेतलेल्या धनगर समाजातील विद्यार्थ्यांना मान्यताप्राप्त तंत्र शिक्षण तसेच व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रमाच्या शासकीय तसेच अनुदानित महाविद्यालयांमध्ये केंद्रीभूत प्रवेश प्रक्रियेद्वारे प्रवेश घेऊन शिक्षण घेणाऱ्या धनगर समाजातील विद्यार्थ्यांना लागू राहिल.

३ सदर योजनेतर्गत शासकीय वसतिगृहामध्ये प्रवेश घेणे किंवा थेट अनुज्ञेय रक्कमेचा लाभ घेणे हे दोन पर्याय विद्यार्थ्यांकडे उपलब्ध राहणार आहेत.

४ खालील प्रकारच्या क्षेत्रनिहाय शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेश मिळालेल्या परंतु शासकीय वसतिगृहात प्रवेशित नसलेल्या धनगर समाजातील विद्यार्थ्यांना इयत्ता १२ वी नंतरचे उच्च शिक्षण घेण्याकरिता वार्षिक खर्चासाठी खालीलप्रमाणे निश्चित केल्यानुसार विद्यार्थ्यांच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये थेट रक्कम वितरित करण्यात यावी.

अ.क्र	खर्चाची बाब	मुंबईशहर, मुंबई उपनगर, नवी मुंबई, ठाणे, पुणे, पिंपरी-चिंचवड, नागपूर याठिकाणी उच्च शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी अनुज्ञेय रक्कम	इतर महसुली विभागीय शहरातील व उर्वरीत क वर्ग महानगरपालिका क्षेत्रामध्ये उच्च शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी अनुज्ञेय रक्कम	इतर जिल्ह्याच्या ठिकाणी उच्च शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी अनुज्ञेय रक्कम
१	भोजन भत्ता	३२,०००	२८,०००	२५,०००
२	निवास भत्ता	२०,०००	१५,०००	१२,०००
३	निर्वाह भत्ता	८,०००	८,०००	६,०००
४	प्रती विद्यार्थी एकूण संभाव्य वार्षिक खर्च	६०,०००	५१,०००	४३,०००
५	प्रतिवर्ष महत्तम विद्यार्थी संख्या	७,०००	९,०००	१०,०००

५. सदर योजनेचा लाभ घेण्यासाठी खालीलप्रमाणे निकष असतील.

अ) मुलभूत पात्रता

- i. विद्यार्थी धनगर समाजातील असावा. विद्यार्थ्यांने अर्जासोबत जात वैधता प्रमाणपत्र सादर करणे बंधनकारक राहिल.
- ii. विद्यार्थ्यांच्या पालकाचे उत्पन्न रु. २.५० लाख पेक्षा जास्त नसावे. तसेच केंद्र शासनामार्फत ज्या-ज्या वेळी मॅट्रीकेत्तर शिष्यवृत्तीसाठी उत्पन्न मर्यादेत वाढ होईल, त्यानुसार या योजनेसाठी पालकाची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा लागू राहिल.
- iii. विद्यार्थ्यांने स्वतःचा आधार क्रमांक आपले राष्ट्रीयकृत बँक खात्याशी संलग्न करणे बंधनकारक राहिल.
- iv. विद्यार्थ्यांने प्रवेश घेतलेली शैक्षणिक संस्था ज्या शहराच्या ठिकाणी आहे, अशा शहरातील सदर विद्यार्थी रहिवाशी नसावा.

ब) शैक्षणिक निकष

- i. सदरचा विद्यार्थी इयत्ता १२ वी नंतरचे उच्च शिक्षण घेत असावा.
- ii. इयत्ता १२ वी मध्ये किमान ६०% गुण मिळालेले विद्यार्थी या योजनेस पात्र राहतील.
- iii. केंद्र शासनाच्या पोस्ट मॅट्रिक शिष्यवृत्ती करीता निश्चित करण्यात आलेल्या अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना सदर योजनेतर्गत लाभ देण्यात येईल. तथापि, दोन वर्षापेक्षा कमी कालावधीच्या अभ्यासक्रमासाठी या योजनेचा लाभ मिळणार नाही.
- iv. एका शाखेची पदवी किंवा पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी या योजनेचा लाभ घेतल्यानंतर पुन्हा इतर शाखेच्या पदवी किंवा पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांस या योजनेचा लाभ अनुज्ञेय राहणार नाही.
- v. अखिल भारतीय तंत्रशिक्षण परिषद, अखिल भारतीय वैद्यकीय परिषद, भारतीय फार्मसी परिषद, वास्तुकला परिषद, राज्य शासन किंवा तत्सम संस्था इत्यादी मार्फत मान्यताप्राप्त महाविद्यालयात / संस्थेमध्ये व मान्यता प्राप्त अभ्यासक्रमासाठी विद्यार्थ्यांस प्रवेश मिळालेला असावा.
- vi. योजनेतर्गत लाभ घेण्यासाठी संबंधित विद्यार्थ्यांने इयत्ता १२ वी नंतरच्या मान्यताप्राप्त तंत्र शिक्षण तसेच व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रमाच्या महाविद्यालयामध्ये केंद्रीभूत प्रवेश प्रक्रियेद्वारे प्रवेश घेतलेला असावा.
- vii. योजनेतर्गत लाभ मिळण्याकरिता विद्यार्थ्यांची महाविद्यालयीन उपस्थिती ६०% असणे बंधनकारक राहिल. तथापि, एखाद्या विद्यार्थ्यांच्या उपस्थितीबाबत शंका निर्माण झाल्यास संबंधित महाविद्यालयामध्ये विद्यार्थ्यांच्या उपस्थितीबाबत शहानिशा करून विद्यार्थ्यांस देय असलेली रक्कम अदा करण्याबाबत योग्य तो निर्णय घेण्यात यावा.
- viii. विद्यार्थ्यांची निवड गुणवत्तेनुसार करण्यात येईल.

- ix. निवड करण्यात आलेला विद्यार्थी संबंधित अभ्यासक्रम पूर्ण होईपर्यंत लाभास पात्र राहिल. मात्र विद्यार्थ्यास प्रत्येक वर्षी त्या-त्या अभ्यासक्रमाच्या परीक्षेत उत्तीर्ण होणे अनिवार्य राहिल.

क) इतर निकष

- i. एका विद्यार्थ्यास जास्तीत जास्त ५ वर्षे सदर योजनेचा लाभ घेता येईल.
- ii. सदर योजनेचा लाभ घेण्यासाठी विद्यार्थ्यांचे कमाल वय २८ वर्षांपेक्षा अधिक नसावे.
- iii. अभ्यासक्रमाच्या मध्यावधी प्रवेश घेतलेला विद्यार्थी योजनेतर्गत लाभास पात्र असेल.
- iv. शिक्षणात खंड पडलेला विद्यार्थी सदर योजनेतर्गत लाभास पात्र असेल. तथापि, सदर विद्यार्थी योजनेतर्गत निश्चित केलेल्या वयोमर्यादेपेक्षा अधिक वयाचा नसावा.
- v. सदर योजनेस पात्र विद्यार्थी अनुत्तीर्ण झाल्यास, अनुत्तीर्ण कालावधीमध्ये योजनेतर्गत लाभ देण्यात येणार नाही. उत्तीर्ण झाल्यानंतर असा विद्यार्थी लाभास पुढे पात्र राहिल. तथापि, उपरोक्त ७ वर्षांचा कालावधी विचारात घेताना उत्तीर्ण व अनुत्तीर्ण अशा दोन्ही कालावधींची गणना करण्यात येईल.
- vi. योजनेचा लाभ घेण्यासाठी विद्यार्थ्यांने विजाभज, इमाव व विमाप्र कल्याण विभागाच्या महाडिबीटी मध्ये ज्यांनी अर्ज केला आहे व त्यांचा अर्ज मंजूर झाला आहे त्यांना अनुज्ञेय राहिल वसतिगृह प्रवेश प्रणालीद्वारे ऑनलाईन अर्ज करणे आवश्यक राहिल.
- vii. विद्यार्थ्यास आदिवासी विकास विभागाच्या, सामाजिक न्याय विभागाच्या किंवा संबंधित शैक्षणिक संस्थेच्या वसतिगृहामध्ये प्रवेश मिळालेला नसावा.
- viii. विद्यार्थी कोणत्याही प्रकारची नोकरी किंवा व्यवसाय करत नसावा.
- ix. धनगर समाजातील अपंग विद्यार्थ्यांना सदर योजनेचा लाभ प्राथम्याने देय राहिल.
- x. विद्यार्थी व शैक्षणिक संस्थांनी सदर योजनेचा लाभ घेताना शासनाची फसवणूक केल्याचे आढळल्यास संबंधित विद्यार्थी व शैक्षणिक संस्था कायदेशीर कारवाईस पात्र राहिल. तसेच योजने अंतर्गत लाभ घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांने शैक्षणिक अभ्यासक्रम पूर्ण न करता लाभ घेणे, शिक्षण न घेता नोकरी / व्यवसाय करून या योजनेचा लाभ घेऊन गैरवापर केल्याचे निदर्शनास आल्यावर देखील असा विद्यार्थी कारवाईस पात्र राहिल व दिलेल्या रक्कमेची १८% दंडनीय व्याजासह वसुली करण्यात येईल.
- xi. सदर योजनेतर्गत निवड होणाऱ्या विद्यार्थ्यास आहार व निवास सुविधा मोफत उपलब्ध करण्यात येत असल्याने भारत सरकार पोस्टमॅट्रीक शिष्यवृत्ती योजने अंतर्गत अशा विद्यार्थ्यास निर्वाह भत्ता १/३ या दराने अनुज्ञेय राहिल. त्यानुसार अशा पात्र विद्यार्थ्यास केंद्र शासनाचा अनुज्ञेय १/३ निर्वाहभत्ता प्रथम देण्यात येईल व या योजनेतर्गत प्रस्तावित निर्वाहभत्त्याची रक्कम व केंद्र शासनामार्फत अनुज्ञेय १/३ निर्वाहभत्ता यामधील तफावतीची रक्कम राज्य शासनाच्या या योजनेमधून निर्वाहभत्ता बाबी अंतर्गत देण्यात यावी.

६ सदर योजनेतर्गत पात्र विद्यार्थ्यांना खालीलप्रमाणे अनुदान वितरण करण्यात यावे :-

- i. योजनेतर्गत अनुज्ञेय असलेली भोजन, निवास व निर्वाहभत्याची तीन महिन्याची एकत्रित रक्कम पात्र लाभार्थ्यांच्या आधार संलग्न बँक खात्यात संचालक स्तरावरील मध्यवर्ती खात्या- मधून आगाऊ जमा करण्यात यावी.
 - ii. प्रस्तुत योजनेतर्गत पात्र लाभार्थ्यांस एका शैक्षणिक वर्षातील १० महिन्यांच्या कालावधीसाठी लाभ अनुज्ञेय राहिल. सदर १० महिन्यांचा लाभ निश्चित करण्याची जबाबदारी संचालक विजाभज, इमाव व विमाप्र कल्याण, पुणे यांची राहिल. तथापि, लाभाची रक्कम जमा करताना प्रत्येक तिमाहीमध्ये देय असलेली रक्कम जमा करावी.
 - iii. संबंधित विद्यार्थ्यांने व शैक्षणिक संस्थेने महाडिबीटी पोर्टलवर ऑनलाईन पध्दतीने संबंधित सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण यांच्याकडे अर्ज करणे अनिवार्य राहिल. त्याच प्रमाणे महाडिबीटी पोर्टलवर मॅट्रिकोत्तर शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज करणाऱ्या विद्यार्थ्यांपैकी शिष्यवृत्ती योजनेचा लाभ घेण्यासाठी पात्र ठरलेले विद्यार्थीच या योजनेचा लाभ घेण्यास पात्र ठरतील.
 - iv. योजनेतर्गत विद्यार्थ्यांने अर्ज केल्यानंतर सदर अर्जाची तसेच तदनुषंगिक कागदपत्रांची तपासणी/पडताळणी करून संबंधित जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षते खालील गठीत समिती Online पध्दतीने प्राप्त अर्जास अंतिम मंजूरी देईल.
- ७ प्रत्येक जिल्ह्याच्या जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली लाभार्थी विद्यार्थ्यांचे अर्ज मंजूरीबाबत व पुढील निर्णय घेण्यासाठी खालील प्रमाणे जिल्हास्तरीय समिती गठीत करण्यात येत आहे.

१) जिल्हाधिकारी /अति. जिल्हाधिकारी	-	अध्यक्ष
२) मुख्य कार्यकारी अधिकारी /अति. मुख्य कार्यकारी अधिकारी	-	सदस्य
३) आदिवासी विकास विभागाचा प्रतिनिधी	-	सदस्य
४) प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण	-	सदस्य
५) उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाचा प्रतिनिधी	-	सदस्य
६) शिक्षण अधिकारी (संबंधित),	-	सदस्य
६) सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण (संबंधित)	-	सदस्य सचिव

जिल्हाधिकारी हे निमंत्रक म्हणून ज्या अधिकाऱ्यांची आवश्यकता असेल त्यांना बोलावू शकतील. तसेच योजनेच्या अंमलबजावणी बाबत निर्णय घेतील.

८ जिल्हास्तरीय समितीने मान्यता प्रदान केलेल्या अर्जांच्या अनुषंगाने पात्र लाभार्थ्यांचे अर्ज संबंधित सहाय्यक आयुक्त समाज कल्याण यांनी संचालक, पुणे यांच्याकडे विद्यार्थ्यांना अनुदान वितरणासाठी Forward करावेत. संचालक, पुणे यांनी तात्काळ पात्र विद्यार्थ्यांना अनुदान वितरीत करण्याची कार्यवाही करावी.

९ सन २०१९ च्या जुलै, महिन्यातील अतिरीक्त अर्थसंकल्पीय अधिवेशनात धनगर समाज बांधवांच्या विकासासाठी विशेष कार्यक्रम राबविण्याकरीता २२२५ E९३७ या लेखाशिर्षाखाली

रु. २५०.०० कोटी एवढा निधी अर्थसंकल्पीत करण्यात आला आहे. त्यामुळे सन २०१९-२० या आर्थिक वर्षात सदर योजनेच्या अंमलबजाणीसाठी होणारा खर्च २२२५ ए९३७ या लेखाशिर्षाखाली उपलब्ध होणाऱ्या निधीतून करण्यात यावा, दरम्यानच्या कालावधीत सदर योजनेसाठी नवीन लेखाशिर्ष घेऊन १ एप्रिल, २०२० ते ३१ मार्च, २०२१ या तसेच तद्नंतरच्या पुढील प्रत्येक वित्तीय वर्षात होणारा खर्च नवीन लेखाशिर्षाखाली उपलब्ध होणाऱ्या निधीतून करण्यात यावा.

१० सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.५००/२०१९/व्यय-१४, दिनांक २७.०८.२०१९ अन्वये दिलेल्या मान्यतेस अनुसरून तसेच नियोजन विभागाच्या मान्यतेने निर्गमित करण्यात येत आहे.

११ सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०१९०९०६१५२१३२६०२२ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(रविंद्र गुरव)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
२. मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. मंत्री, विजाभज, इमाव व विमाप्र कल्याण विभाग, यांचे खाजगी सचिव मंत्रालय, मुंबई
४. मा. राज्यमंत्री, विजाभज, इमाव व विमाप्र कल्याण विभाग, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. मा. विरोधी पक्ष नेता विधानसभा / विधान परिषद, विधानमंडळ, सचिवालय, मुंबई.
६. सर्व विधान सभा / विधान परिषद सदस्य, विधान भवन, मुंबई.
७. मा. मुख्य सचिव, यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
८. महालेखापाल, (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १/२, मुंबई / नागपूर.
९. महालेखापाल, (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई / नागपूर.
१०. सचिव, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
११. प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१२. प्रधान सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१३. प्रधान सचिव, कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय व मत्स्यविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१४. प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय, व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

१५. प्रधान सचिव, विजाभज, इमाव व विमाप्र कल्याण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१६. कुलगुरु, सर्व विद्यापीठे.
१७. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई.
१८. संचालक, विजाभज, इमाव व विमाप्र संचलनालय, पुणे.
१९. सर्व सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण,
२०. सर्व प्रादेशिक उपायुक्त. समाज कल्याण.
२१. सर्व उप सचिव/अवर सचिव/कार्यासन अधिकारी, विजाभज, इमाव व विमाप्र कल्याण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२२. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी.
२३. निवड नस्ती (मावक), विजाभज, इमाव व विमाप्र कल्याण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.